

Az Argentína és Chile közötti Beagle-konfliktus

SZÁNTÓ ÁKOS

Bevezetés

A Beagle-konfliktus egy Argentína és Chile közötti határvita volt. A nézeteltérés az 1978-as esztendőben majdnem háborúhoz vezetett a két dél-amerikai állam között. A konfliktus eredete visszanyúlik a két állam függetlenségi küzdelméig. A nézeteltérés oka a két ország közötti rendezetlen déli határ kérdése volt, főként a Beagle-csatorna, illetve a csatorna végén található három sziget hovatartozása tekintetében. Bár hosszú ideig tartott, és néhány esetben háború közeli helyzet alakult ki, végül békés eszközökkel sikerült a vitát elrendezni.

Témaválasztásomat főként Latin-Amerika történelme és a modernkori történelem iránti egyre növekvő érdeklődés indokolja. Egy olyan témát kívántam választani, amely még nem túlságosan ismert Magyarországon. A dél-amerikai államok nemzetközi kapcsolatainak vizsgálatát remek kutatási témának tartom. Remélhetőleg a jövőben egyre többen foglalkoznak majd a szubkontinens történetével. Argentína és Chile viszonya nagyban meghatározza Dél-Amerika déli részének helyzetét. A két állam között akadnak még megoldatlan kérdések, ezért a konfliktus megoldása tanulságos lehet ebből a szempontból is.

Munkám során főként idegen nyelvű forrásokat használtam, mivel magyar nyelven kevés forrás állt rendelkezésemre. A felhasznált anyagok többségét különféle tanulmányok teszik ki, amelyek a témában vagy a témát is érintve születtek. Ezen kívül különféle újságcikkeket is megtekintettem, amelyekből további hasznos információkat merítettem. Egyéb, korabeli forrásokat, mint például ENSZ dokumentumokat is igyekeztem beépíteni a dolgozatomba, mivel ezek ismerete fontos a téma egészének megismeréséhez. Mellékletként néhány térképet is csatoltam a dolgozatomhoz, hogy a téma térbeli elhelyezését megkönnyítsem.

A konfliktus okai

A konfliktus helyszíne, a Beagle-csatorna Dél-Amerikában, a Tűzföld déli részén található, a Horn-fok közelében. Jelentősége abban áll, hogy egy természetes tengeri átjárót kínál a Csendes-óceán és az Atlanti-óceán között. A csatorna nagy része a mai napig határként szolgál Argentína és Chile között. Magát a csatornát a 1826-ban fedezte fel Fritz-Roy brit admirális.¹ Nevét az HMS Beagle hajóról kapta, amelyen a híres angol biológus, Charles Darwin is keresztülutazott a csatornán.²

¹ KIRÁLY 1982, 54.

² GARRETT 1985, 82.

A konfliktusnak több forrása is volt. Bár egy 1881-es egyezmény a két ország határait a legtöbb ponton megnyugtatóan rendezte, akadtak még nézetkülönbségek, főként a déli, ritkán lakott területeken. A Beagle-csatorna kérdése is ilyen volt. Annak ellenére, hogy az egyezmény kimondta, hogy „*az egész terület a Beagle-csatorna déli részén Chiléhez tartozik*”,³ nem volt egyetértés abban, hogy mi tekinthető a csatorna déli részének. Az argentin fél úgy értelmezte, hogy a Picton, Lennox, és Nueva szigetek előtt ér véget a csatorna, így e három sziget Argentína fennhatósága alá tartozna. Ez összhangban állt azzal az argentin elképzeléssel, hogy az Atlanti-óceán térségében nem kell Chile dél-atlanti törekvéseitől tartania. Ezzel szemben, Chile értelmezése szerint a csatorna csak azután ér véget, miután elhagyta a három szigetet. Így a szigetek a chilei állam ellenőrzése alá tartoznának, s ezáltal – az argentin érdekekkel ellentétesen – a dél-atlanti vizeken is befolyást tudna szerezni.⁴ Ez képezte a vita alapját a továbbiakban is (*I. térkép*).

A csatorna ellenőrzése mindkét ország számára nagyon lényeges volt. Az Antarktiszhoz való közelsége abból a szempontból lényeges, hogy mindkét ország ki kívánta terjeszteni befolyását erre a kontinensre, és ehhez a Beagle-csatorna és a környező szigetek birtoklására is szükség volt. A szigetek feletti uralom nem volt fontos, hiszen azok nem túl nagy kiterjedésűek. Azonban rájuk támaszkodva egy elég jelentős tengeri terület fölé is kiterjeszthették volna hatalmukat a szembenálló országok megszerzésére.⁵

A térség gazdag különféle természeti erőforrásokban. Található itt kőolaj is, ami mindkét ország számára megfelelő indokot szolgáltatott a szigetek feletti fennhatóság .⁶ A közeli Antarktisz környéki vizek gazdagok tengeri fehérjeforrásban.⁷ Egyes argentin felmérések azt mutatták, hogy több milliárd dollárnyi kőolajat, ásványi anyagot és halat lehetne kitermelni a térségből. Chile szintén fontosnak tartotta ebből a szempontból (is) a térséget. Kőolaj szükségleteinek jelentős részét kívánta kielégíteni a térségből. A kitermelés ezen a területen sokkal előnyösebb lett volna, mint az ország csendes-óceáni partjainál, ahol a kőolaj felszínre hozatala sok nehézségbe – és így jelentős költségekbe is – került.⁸

Az antarktisi erőforrások is vonzó célpontot jelentettek mindkét állam számára. Az itt található, nagyjából még érintetlen ásványkincsek és egyéb természeti erőforrások jelentős gazdasági hasznot hordozhattak. Ebből a szempontból a Beagle-csatorna ellenőrzése a fentebb említett okok miatt volt fontos.⁹ A természeti erőforrások megszerzésére való törekvés mind a mai napig fontos tényező a nemzetközi kapcsolatokban.

³ „*all territory south of the Beagle Channel belongs to Chile*” (GARRET 1985, 82).

⁴ GARRET 1985, 82.

⁵ GARRET 1985, 82–84.

⁶ *Magyarország* 1978.01.29. XV. évfolyam 5. szám, 4.

⁷ KIRÁLY 1982, 53.

⁸ GARRET 1985, 82–84.

⁹ GARRET 1985, 84.

A nacionalista érzelmek mindkét állam belpolitikájára hatást gyakoroltak a konfliktus folyamán. Az argentinok szerint a Beagle-csatorna államuk része a Falkland/Malvinas-szigetekhez hasonlóan, és joguk van a birtoklására. A chileiek tartottak az argentin befolyás növekedésétől. Szerintük Patagónia keleti területéből nagy terület tartozott régen Chiléhez, de ezek egy részét fel kellett adniuk a fegyveres összecsapások elkerülése érdekében. A csatorna ellenőrzését azonban mindenképpen meg akarták tartani, hogy elejét vegyék területeik további csökkenésének.¹⁰ Ez megnehezítette a kompromisszumos megoldást.

A konfliktus kezdeteitől a döntőbíráóságig

A csatorna feletti fennhatóság vitája visszanyúlik a 19. század elejére. A dél-amerikai függetlenségi háborúk során létrejött új államok határai a korábbi adminisztratív területek határait követték. Ennek oka egy megállapodás volt a függetlenségi harcot folytató erők között, amely az „*uti possidetis juris*”¹¹ alapján állapította meg a határokat. A függetlenség kivívását követően azonban egyre inkább figyelmen kívül hagyták.¹²

1881-ben Chile és Argentína megállapodást kötött az országhatárokról. Ebben Chile lemondott Patagónia nagy részéről. A szerződésben rendezték a több mint 4000 kilométeres határt.¹³ Ebben az ügyben több vitatott kérdés is nyitva maradt. Ennek oka az volt, hogy a szerződést mindkét fél úgy értelmezte, ahogy az érdeke kívánta. Argentína befolyást kívánt szerezni a csendes-óceáni partvidéken is, míg Chile az atlanti-óceáni partvidéken is.¹⁴

A Beagle-csatorna kérdése is vitatott maradt az egyezmény után. Mindkét állam igényt tartott a csatornára. Nagy-Britannia döntőbíráskodásától várták a megoldást, mivel több tárgyalási kísérlet is kudarccal végződött, amelyet a két állam egymással folytatott.¹⁵ A tárgyalások 1958 májusában ismét holtpontra jutottak, és ismét közel kerültek a felek egy háborúhoz. Ennek oka a Beagle-csatornán található Snipe-szigeten történt incidens volt. Az ellentéteket azonban az év augusztusára sikerült rendezniük.¹⁶ Végül, 1971 júliusában megegyezés született a felek között. Döntőbíróknak kérték fel a vitában az Egyesült Királyságot, ezáltal megelőzve a katonai konfliktust a több mint 4000 kilométeres határral rendelkező államok között.¹⁷ Nagy Britannia uralkodója, II. Erzsébet királynő elfogadta a felkérést.¹⁸ Egy 1972-ben Argentína és Chile közötti megállapodás szabályozta a döntőbírási ítélezést. Ennek értelmében

¹⁰ GARRETT 1985, 85.

¹¹ „*ahogy éppen birtokoljátok*”

¹² GARRETT 1985, 86–87.

¹³ GARRETT 1985, 88.

¹⁴ FISCHER 1981, 15–16.

¹⁵ GARRETT 1985, 88–89.

¹⁶ GUARATEGUA 2009, 88.

¹⁷ CORBACHO 2003 5.

¹⁸ CORBACHO 2003, 5.

a Nemzetközi Bíróság tárgyalta az ügyet, és hozta meg a végső döntést.¹⁹ A brit fél jogköre csupán az ítélet elfogadására vagy elutasítására terjedt ki, a döntésen nem változtathatott.²⁰

A döntőbírók az 1881-es egyezményből indultak ki. Ezt a szerződést mindkét állam elismerte, érvényességét nem kérdőjelezték meg. Az egyezményben a felek megállapodtak arról, hogy „*minden sziget a Beagle-csatornától délre Chiléhez tartozik*”.²¹ Nézeteltérés egyetlen egy dologban volt, abban, hogy mit tekintettek a Beagle-csatorna határának. Amennyiben a csatorna tovább folytatódik az Atlanti-óceán felé, akkor Chile a jogos birtokosa a három szigetnek. Ám, ha a csatorna a Navarino-szigetet követően déli irányba fordul, abban az esetben Argentína szuverenitása alá kell tartoznia a szigeteknek.²²

Az argentinoknak volt egy indokuk, amivel úgy gondolták, hogy megfelelően alátámaszthatják igényüket a Beagle-csatornára. Ez volt a „*kétóceános alapelv*”.²³ Ennek az volt a lényege, hogy Argentína az Atlanti-óceán déli partvidékén egészen a Horn-fokig birtokolhatja a területet. Chilének pedig joga van ugyanígy eljárni a Csendes-óceán déli partvidékén. Úgy gondolták, hogy ezt az alapelvet több dokumentum is alátámasztja, többek között az 1810-es megállapodás és egy 1893-as jegyzőkönyv is. A bíróság azonban ezt nem tartotta mérvadónak, ezért nem vette figyelembe döntésénél.²⁴

A bíróság döntése 1977. február 18-án született meg.²⁵ Egyhangúan úgy határozott, hogy a „*Picton, Nueva és Lennox szigetek, közvetlenül hozzátartozó szigetcskékkal és zátonyokkal együtt a Chilei Köztársasághoz tartoznak*”.²⁶ Már csak a brit döntéshozókon múltott, hogy elfogadják-e a bíróság ítéletét (2. térkép).

A krízis csúcspontja: 1977–1978

1977 májusában az Egyesült Királyság királynője, II. Erzsébet kihirdette, hogy elfogadja a bíróság döntését, amely Chilének ítélte a vitatott szigeteket.²⁷ Az Augusto Pinochet irányította chilei katonai junta nagy sikerként élte meg a döntést. Argentína vezetői nem fogadták el a döntést, mert azt az országokra

¹⁹ CORBACHO 2003, 90.

²⁰ UPP 2011, 25.

²¹ „*all island to the south of the Beagle Channel belonged to Chile*”

²² UPP 2011, 28.

²³ „*bioceanic principle*” (GARRET 1985, 91).

²⁴ GARRETT 1985, 91.

²⁵ Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In: *Reports of International Arbitral Awards*, XXI. kötet. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006, 55.

²⁶ „*Picton, Nueva and Lennox Islands, together with their immediately appurtenant islets and rocks belong to the Republic of Chile*” (GARRETT 1985, 93).

²⁷ CORBACHO 2003, 5.

nézve hátrányosnak ítélték.²⁸ Az óceánok felosztásának elve nem érvényesült, így Chilének a szigetek kitörési pontot kínáltak a dél-atlanti térségben.²⁹

A Jorge Videla vezette argentin junta, megpróbált Chilével kétoldalú tárgyalások során megegyezni a kérdésről. A chilei vezetők – érthető módon – teljes mértékben elfogadták a döntőbírói ítéletet, és a szigetek hovatarozásáról nem kívántak tárgyalni. Esetleg néhány még vitatott kérdésről lettek volna hajlandóak egyezkedni, mint például a tengeri határokról.³⁰ Az argentin vezetés kompromisszumot kívánt kötni a szigetekről. Javaslatuk szerint, megosztották volna a szigetek feletti uralmat. Ezt a chileiek elutasították, viszont azt javasolták, hogy forduljanak az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez. Argentína erre nem volt hajlandó, mert nem látta értelmét annak, hogy az ENSZ is számára kedvezőtlen ítéletet hozzon a kérdésben.³¹

Ekkor Argentína vezetésében két fő csoport bontakozott ki: a keményvonalasok és a könnyűvonalasok. A keményvonalasok egy katonai akciót kívántak végrehajtani Chile ellen.³² A közvéleményt is a háború támogatására kívánták rávenni, ezért Chile-ellenes propagandát folytattak.³³ Az újságírók egy része szintén támogatta a kemény fellépést és a bíróság döntésének elutasítását kérte, mivel sértőnek találták a nemzeti érdekekre nézve. A közvélemény nagy része ekkor még a keményvonalasokat támogatta.³⁴ Ezzel szemben, a mérsékeltek el kívánták kerülni a katonai összecsapást, és a kétoldalú tárgyalásokat folytatva próbálták megoldani a problémát.³⁵

A kétoldalú diplomáciai megbeszélések folyamán mindkét kormány megpróbálta fegyverek használata nélkül rendezni az ügyet. Az argentin álláspont a döntőbírói határozat helyett a kétoldalú döntéshozatalt preferálta. Oscar Montes argentin külügyminiszter 1978. január 25-én kijelentette, hogy kormánya „*érvénytelennek*” tekinti a brit kormány ítéletét. Ezt azzal indokolták, hogy az ítélet tévedéseket és ellentmondásokat tartalmazott.³⁶ Kifogásolták, hogy a bírák nem – az argentin szempontoknak – megfelelően értelmezték a csatorna útvonalát. Ezen kívül azt is sérelmezték, hogy a bíróság nem szabályozta megfelelően a tengeri területek kérdését. A szigetek chilei tulajdonba kerülésével úgy érezték, hogy a későbbi tárgyalások során hátrányos pozícióból indulnának.³⁷

A diplomáciai kísérletek között érdemes megemlíteni két elnöki találkozót: az 1978. január 19-i mendozai, illetve az 1978. február 20- Puerto Monttban

²⁸ CORBACHO 2003, 6.

²⁹ KIRÁLY 1982, 55.

³⁰ CORBACHO 2003, 6

³¹ UPP 2011, 31

³² CORBACHO 2003,6

³³ UPP2011, 32.

³⁴ GARRETT 1985, 94.

³⁵ CORBACHO 2003, 6.

³⁶ CORBACHO 2003, 7.

³⁷ GARRETT 1985, 94–95.

tartott összejövetelt. Ezen felül Pinochet személyes követe útján is felkereste Videlát. Ezek a kísérletek azonban eredménytelenek voltak, nem sikerült az ellentéteket feloldaniuk. Felmerült egy harmadik szereplő közvetítésének a lehetősége is. Ekkor több jelölt is szóba került, e gyebek mellett az Egyesült Államok elnöke, János Károly spanyol király, egy európai államfő és a pápa is szerepelt a lehetséges közvetítők között. Október 30-án azonban Pinochet már nem támogatta egy harmadik fél bevonásának a lehetőségét.³⁸

A két ország közötti kereskedelemben Argentína embargót hirdetett, aminek következtében tilos volt „*bőrt és vasúti síneket, gépjármű-alkatrészt és olajszármazékokat, gyógyszereket és teát, gyapjút és bármilyen katonai anyagot Argentínából Chilébe szállítani.*”³⁹ Több mint 3000 chilei állampolgárt kitoloncoltak Argentínából 1978 decemberének végéig.⁴⁰ Több városban elsötétítést vezettek be. A feszültség 1978 októbere és decembere között volt a tetőpontján.⁴¹

November elején megalakult az argentin „*Comité Militar*”,⁴² amelynek tagja volt Videla elnök, a katonai junta három tagja és a fegyveres erő három titkára. Ez a szervezet 1979 januárjáig felruházta magát a fő döntési jogkörrel a Beagle-csatorna kérdésében. Októberben a junta nem kívánt tárgyalni a szigetek megosztásáról, csupán a tengeri területekről. Azonban több befolyásos tisztviselő – különösen a hadsereg vezetői – a Bizottságon kívül minden tárgyalást elutasított. Álláspontjukat Oscar Montes admirális október 27-ei lemondásáig tartották fenn. Montes a Beagle-csatornán lévő szigetek elfoglalása mellett érvelt. Ezzel egy időben változás történt a három haderőnem miniszteri posztjain is, így a könnyűvonalasok erősebbé váltak.⁴³

A két állam elnöke igyekezett tárgyalások útján véget vetni a vitának. Pinochet a kétoldalú tárgyalásokat nem tartotta hatékonynak, ezért – korábbi véleményével ellentétben – egy közvetítő igénybevételét ajánlotta. November 20-án Cubillos, Chile külügyminisztere egy hivatalos diplomáciai jegyzéket küldött Carlos Washington Pastornak, Argentína új külügyminiszterének, amelyben az állt, hogy az 1972-es megállapodással összhangban a Nemzetközi Bíróság elé kellene – ismét – terjeszteni az ügyet. A másik fél ezt elvetette.⁴⁴

A Cubillos által küldött jegyzéket alaposan megfontolta a külügyminiszter, a „*Comité Militar*” és a chilei nagykövet is. A Nemzetközi Bíróság lehetőségét elutasították. Azonban a jegyzék tartalmazta azt a kitéltelt is, hogy egy „*baráti kormány*” közvetítsen. Ezt az opciót nem vetették el. Hosszas megbeszélést követően a „*Comité Militar*” beleegyezett a közvetítésbe.⁴⁵

³⁸ CORBACHO 2003, 7–8.

³⁹ *Magyarország* 1978.07.30. XV. évfolyam 31. szám, 6.

⁴⁰ GARRETT 1985, 97.

⁴¹ CORBACHO 2003, 8.

⁴² „*Katonai Bizottság*”

⁴³ CORBACHO 2003, 8–9.

⁴⁴ CORBACHO 2003, 9–10.

⁴⁵ CORBACHO 2003, 10.

A két állam külügyminiszterei megállapodtak egy Buenos Airesi találkozóban, amit december 12-én tartottak meg. A célja az volt, hogy közös álláspontra jussanak abban, hogy kit kérjenek fel a közvetítőnek. A választásuk a pápára esett. Azonban egyik ország katonai juntája sem hatalmazta fel az elnököket, hogy aláírjanak ilyesfajta megállapodást. Ennek több oka is volt. A „*Comité Militarón*” belül nem volt egyetértés, továbbá a Bizottság és a végrehajtó hatalom között sem. Az is vita tárgyát képezte, hogy mekkora legyen a közvetítő hatásköre. Argentína ezt pontosan szerette volna meghatározni, míg Chile kevésbé pontosan.⁴⁶

Megegyezés hiányában a konfliktus egyre inkább elmérgesedett, és Argentína már katonai erő bevetésével is fenyegetőzött, a chilei fél kompromisszum-képtelenségére hivatkozva. A „*Comité Militarban*” a keményvonalasok kerekedtek felül, mivel Videla elnököt és a külügyminisztert nem hívták meg üléseikre.⁴⁷ Ez némileg ellentmond annak a ténynek, hogy Argentínát – jogilag – Videla irányította. Hatalmát azonban a junta többi tagja erősen korlátozta.⁴⁸

Argentína katonailag előnyösebb pozícióban volt, mivel – egyes források szerint – hozzávetőlegesen 135 ezer fős hadsereggel rendelkezett, míg Chile körülbelül 60 ezer fős hadsereggel bírt.⁴⁹ Ennek megfelelően az argentin katonai szakértők is fölénytel kalkuláltak katonai potenciáljukra nézve. A hadseregeket tekintve 1,8:1-as arányt feltételeztek Argentína javára.⁵⁰ A katonai kiadásokban is argentin fölény volt megfigyelhető. 1978-ban Argentína 1,2 milliárd dollárt áldozott a hadseregére, ezzel szemben Chile – bár a vita következtében jelentősen megnövelte – csak 757 millió dollárt költött a fegyveres erőkre.⁵¹ Argentína a légierőt tekintve is előnyben volt, ám a haditengerészete Chilének volt erősebb.⁵²

A „*Comité Militar*” december folyamán elhatározta, hogy fegyverek bevetésével oldja meg a problémát. A csatorna szigetei elleni inváziót december 21-ére vagy 22-ére tervezték. Videla elnök december 14-én közölte az Argentínában tartózkodó pápai nunciussal, Pio Laghival, hogy – mivel sok választása nem volt a Bizottság döntésével szemben – utat enged az invázióknak. A háború a küszöbön állt.⁵³

Az argentin vezetés még december 9-én „*behívta fegyveres erejének tartalékosait, és elküldött egy haditengerészeti hajórajt a Beagle-csatorna területére*”.⁵⁴ Az összecsapásra végül nem került sor, mivel a viharos időjárás következtében a két flotta nem találkozott egymással. A támadást a következő

⁴⁶ CORBACHO 2003, 10–11.

⁴⁷ CORBACHO 2003, 11.

⁴⁸ UPP 2011, 33.

⁴⁹ *Magyarország* 1978.11.26. XV. évfolyam, 48. szám, 11.

⁵⁰ CORBACHO 2003, 8.

⁵¹ *Magyarország* 1978.11.26., 11.

⁵² UPP 2011, 32.

⁵³ CORBACHO 2003, 12.

⁵⁴ GARRETT 1985, 96.

napon ismét meg akarták kísérni az argentin erők.⁵⁵ A kialakult helyzet súlyosságához mérten II. János Pál pápa mindkét állam fővárosába elküldte személyes követét,⁵⁶ Antonio Samoré kardinálist. A „*Vatikán Kissingerének*” is nevezett pápai diplomatának sikerült a háború közvetlen veszélyét elhárítania.⁵⁷

December 22-én, 6 órával a katonai akció tervezett időpontja előtt, az argentin vezetés elállt a támadástól és a „*Soberanía*”⁵⁸ hadműveletet végül mégsem hajtották végre. Ennek oka főként a „*Comité Militarón*” belüli változások voltak, amihez a pápa fellépése nagyban hozzájárult. A keményvonalasok és a mérsékelték között elhelyezkedő csoport tagjai is beleyeztek a közvetítésbe, így a keményvonalasok háttérbe szorultak, és ez eredményezte a hadművelet leállítását.⁵⁹ Összességében a pápa fellépése is szükséges ahhoz, hogy a felek végül a holtpontra kerüljenek.

A római katolikus egyházfőnek mind a mai napig nagy tekintélye van a latin-amerikai államokban, ahol a lakosság döntő többsége a római katolikus vallást követi. Az Antonio Samoré vezette küldöttség sikerében is a pápai tekintély volt a legfontosabb tényező. Az argentin vezetőknek el kellett fogadniuk II. János Pál pápa kívánságát. Amennyiben ezt nem tették volna meg, arra a közvélemény nagyon negatívan reagált volna, és így a támogatottságuk is csökkent volna. Emellett a junta döntésében az is szerepet játszott, hogy nem voltak biztosak a Chile elleni támadás sikerében. A kockázat meghaladta a várható nyereség értékét.⁶⁰

A Vatikánnak, mint harmadik félnek a szerepe nélkülözhetetlen volt ahhoz, hogy az argentinok és a chileiek elkerüljenek egy háborút. Ezt azzal sikerült elérniük, hogy egyrészt igyekeztek gyakorlatias diplomáciával közelebb hozni a feleket egymáshoz, másrészt a pápai hatalom erkölcsi befolyásával hatást gyakorolni a békés megegyezés érdekében. Emellett a nemzetközi közösség is próbálta a tárgyalások irányába terelni a feleket.⁶¹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete mellett, az „*Amerikai Államok Szervezete*” is foglalkozott a kérdéssel.⁶²

Az Egyesült Államok is részt vállalt a konfliktus rendezésében. Nagykövetei mindkét országban a béke megőrzéséért tevékenykedtek. Carter elnök pedig kinyilvánította, hogy nem tűr el semmiféle agressziót Argentína részéről a térségben. Az Egyesült Államok vezetése tisztában volt a pápai befolyás fontosságával, ezért támogatták a Vatikánt céljai elérésében. A pápa személyes követének a helyszínre küldésével Videlának és az argentin kormánynak lehetősége adódott a keményvonalas iránytól való eltérésre.⁶³

⁵⁵ UPP 2011, 35.

⁵⁶ CORBACHO 1985, 12.

⁵⁷ *Time* 1979.01.22.

⁵⁸ „*Szuverenitás*”

⁵⁹ CORBACHO 2003, 12–13.

⁶⁰ UPP 2011, 35–36.

⁶¹ CORBACHO 2003, 13.

⁶² GARRETT 1985, 97.

⁶³ CORBACHO 2003, 13.

A krízis megoldása

1979. január 8-án Pinochet és Videla az uruguayi Montevideóban a pápai követ jelenlétében aláírtak egy megneemtámadási egyezményt, és megállapodtak, hogy az 1977-es katonai helyzetet állítják helyre.⁶⁴ Ezzel megkezdődött a konszenzus kialakításának folyamata. Az kétségtelen, hogy a pápának a tárgyalások elindításával sikerült elhárítania a fegyveres összecsapást. A konfliktus korábbi rendezési kísérleteihez képest a „*pápai közvetítés innovatív és pragmatikus volt... számos tekintetben*”.⁶⁵

A megbeszélések 1979 májusa és 1980 decembere között a nyilvánosság elől rejtve zajlottak. Néha előfordult, hogy Rómában tárgyaltak a felek. A tárgyalások során az ügyet több részre osztották fel, így azoknak a kérdéseknek a segítségével, amelyekben nagy volt az egyetértés, elvethették a megállapodás magvait. Ezt a módszert használták már több nagy jelentőségű konfliktus megoldásában is, mint például a szovjet-kínai viszony rendezésében.⁶⁶

1980. december 12-én úgy tűnt, hogy már közel a végleges megállapodás. A tárgyalások eredményeként ezen a napon a pápa kibocsátott egy indítványt, amely egy egyezség megalkotását volt hivatva előkészíteni. Ez a két évvel korábbi állapotokhoz képest jelentős előrelépés volt. II. János Pál pápa javaslatának tartalmát azonban szigorú diszkrécióval kellett kezelniük a feleknek, mivel – joggal – tarthatott attól, hogy a nacionalisták negatívan befolyásolnák a békülési folyamatot, ha tudnának a javaslat tartalmáról.⁶⁷

E szerint a Beagle-csatorna szigetei Chilét illették meg, de Argentína számára biztosította a hajózási útvonalak használatát a térségben, és engedélyezte számára egy meteorológiai állomás felépítését is.⁶⁸ Továbbá, a Picton, Lennox és Nueva szigetek körül csak 12 kilométerre terjeszthette ki Chile a tengeri határait (3. térkép).⁶⁹ A javaslat tartalmazta a „*tenger békéje*” elképzelést is. Ennek a lényege az volt, hogy egy közös argentin-chilei gazdasági zónát hoznának létre a térségben. Az erőforrások megosztása következtében mindkét országnak le kellett mondania a térségben kiaknázható javak egy részéről. Így csökkentették a szénhidrogénekből és a halászatból származó haszon szerepét a vitában.⁷⁰

A chilei vezetés kész volt elfogadni a javaslatot, ám Argentína vonakodott ettől. Nem lelkesedtek a döntéshozók azért, hogy a Beagle-csatorna szigeteit ez az indítvány is Chilének ítélte. Emiatt érzett elégedetlenségét azzal is nyomatékosította az argentin vezetés, hogy 1981 áprilisában lezárták a chilei

⁶⁴ CORBACHO 2003, 13.

⁶⁵ „*the Papal mediation was innovative and pragmatic... in a number of respects*” (CUSSEN 2011, 31).

⁶⁶ CUSSEN 2011, 32.

⁶⁷ CUSSEN 2011, 32.

⁶⁸ CUSSEN 2011, 32.

⁶⁹ UPP 2011, 42.

⁷⁰ CUSSEN 2011, 33.

határt, majd augusztusban – a pápa korábbi intelme ellenére – kiszivárogtatták az argentin sajtónak a tervezetet.⁷¹

Az ezután következő időszak 1983 végéig elég mozgalmas volt a kapcsolat alakulásában. 1979-ben került az elnöki székbe Argentínában Leopoldo Galtieri tábornok, aki a keményvonalasok tábort erősítette. Argentína belpolitikai helyzetének negatív irányú változása nem segítette a pápai közvetítést, de a Chilével való konfrontálódás irányából elmozdulás történt. 1981-ben az argentin külpolitika fő céljává a Falkland/Malvinas-szigetek feletti argentin fennhatóság vissza-/megszerzése vált.⁷²

Az argentin katonai akció azonban kudarcba fulladt. Ez a vereség a katonai junta végét is jelentette, mivel a közvélemény szemében teljesen elvesztette hitelét. Esély nyílt a demokratikus átrendeződésre,⁷³ és a Chilével való viszony rendezésére, amelynek alapja a pápa korábbi javaslata volt.⁷⁴ A folyamat Raúl Alfonsín elnöksége idején ment végbe. 1983 decemberében demokratikus választásokat tartottak az országban. Az új elnök egyik legfontosabb célkitűzése a Beagle-konfliktus végleges megoldása volt a lehető legrövidebb idő alatt.⁷⁵ Alfonsín ezen kívül fontosnak tartotta a hadi kiadások csökkentését, a gazdasági és politikai kapcsolatokat javítását Chilével, továbbá az ország nemzetközi megítélésének helyreállítását.⁷⁶

Ezáltal sikerült az 1981-es holtpontról elmozdulni. A Vatikán 1984 januárjában bejelentette, hogy a pápa 1980-as javaslatai – amelyeket ekkor már mind Chile, mind Argentína elfogadott – alapján elkezdték kidolgozni a végső megegyezést. A folyamat betetőzéseként 1984. január 23-án Argentína és Chile aláírt egy megállapodást, a „*Béke és Barátság Nyilatkozatát*”.⁷⁷ Ebben lemondtak a háború és a fenyegetések használatáról a két ország viszonyában.⁷⁸

Ezt követően már csak az egyezmény elkészítése volt hátra. 1984. október 18-án elkészült a „*Béke és Barátság Szerződés*”.⁷⁹ Ezt követően az argentin és a chilei kormánynak jóvá kellett hagynia a megállapodást (*4. térkép*). Ez Chile részéről zökkenőmentesen meg is történt, köszönhetően Augusto Pinochet elnök szilárd hatalmának.⁸⁰ Kétségtelen, hogy voltak Chilében olyan vélemények is, amelyek a szerződés elutasítását szerették volna, mert úgy érezték, hogy Chile túl sok engedményt tett.⁸¹

Ezzel szemben Raul Alfonsín argentin elnök egy népszavazással kívánt széles társadalmi támogatottságot szerezni az egyezménynek. A referendumot

⁷¹ CUSSEN 2011, 33.

⁷² CUSSEN 2011, 34.

⁷³ CUSSEN 2011, 34–35.

⁷⁴ UPP 2011, 41.

⁷⁵ CUSSEN 2011, 35.

⁷⁶ GARRETT 1985, 85.

⁷⁷ „*Declaración de Paz y Amistad*”

⁷⁸ CUSSEN 2011, 35.

⁷⁹ „*Tratado de Paz y Amistad*”

⁸⁰ CUSSEN 2011, 35.

⁸¹ GARRETT 1985, 101.

30 nappal az egyezmény nyilvánosságra kerülése után szándékozott megtartani.⁸² Erre még 1984 júliusában tett ígéretet. A referendumot 1984. november 25-én tartották meg. A népszavazás sikeres volt, mivel 70%-os részvétel mellett a válaszadók 82%-a egyetértett a szerződéssel és csak 16%-uk nem támogatta.⁸³ Annak ellenére, hogy nem rendelkezett alkotmányos alappal, a népszavazás mégis fontos volt a megállapodás szempontjából. A radikális katonai körök ezáltal lemérhették, hogy nem számíthatnak a társadalom támogatására, így el kellett fogadniuk az egyezményt.⁸⁴

A szerződést végül 1984. november 29-én írták alá Rómában, a Vatikánban. Az aláírók között volt Dante Mario Caputo, argentin külügyminiszter, Jaime del Valle Alliende, chilei külügyminiszter és a Vatikán képviselőjében Agostino Casaroli kardinális.⁸⁵ Az egyezmény végleges elfogadására 1985. május 2-án került sor. Ez az esemény pontosan 8 évvel a Nemzetközi Bíróság döntőbíráskodási eredményének kihirdetése után történt.⁸⁶

A szerződés rendelkezései több pontban is különböztek az 1980-as pápai javaslatától. A „*tenger békéje*” ötletet nem valósították meg, ehelyett két külön gazdasági zónára osztották a közel 118.000 négyzetkilométernyi térséget. Rendezték a tengeri illetékesség határait is. Néhány feltétel mellett az argentin hajók áthaladását is engedélyezték a Beagle-csatornán. Ezekben a hajókon egy chilei kormányost is alkalmazni kellett, a csatornán egyszerre csak három argentin hadihajó haladhatott át, illetve tilos volt partraszálló járműveket a csatornán keresztülvinni. Az egyezmény legfontosabb része a határvonal meghúzása volt. A három kérdéses szigetet (Picton, Lennox, Nueva) Chiléhez tartozónak ismerték el. A tengeren Chile fennhatósága kiterjedt az Atlanti-óceán egy részére is, de a Horn foktól északra a határvonal az Atlanti- és a Csendes-óceán határát követi.⁸⁷

A megállapodás tartalmazott még két fontos kiegészítést a két ország további kapcsolataira nézve. Megegyeztek egy szorosabb gazdasági kooperációban, amelynek mindkét ország gazdasági fejlődését elő kell segítenie. Továbbá, az egyezmény betartását kölcsönösen ellenőrzik, s amennyiben vita merülne fel a két ország között, felkérhetik Svájcot a közvetítő szerepére.⁸⁸

⁸² GARRETT 1985, 99.

⁸³ CUSSEN 2011, 35–36.

⁸⁴ UPP 2011, 42.

⁸⁵ *Treaty of Peace and Friendship between Chile and Argentina*. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2002. 5.

⁸⁶ GARRETT 1985, 101.

⁸⁷ GARRETT 1985, 101–102.

⁸⁸ GARRETT 1985, 102.

Összefoglalás

Összefoglalva elmondható, hogy a krízis békésen rendeződött. A két ország függetlensége óta nyitott kérdés a 19. század második felében tette feszültté a két ország viszonyát. Tárgyalások, közvetítések és döntőbíráskodások útján próbálták rendezni az ellentéteket, ez azonban 1984-ig nem sikerült. Időnként a háború lehetősége is valósággá vált, de szerencsére nem tört ki komolyabb fegyveres konfliktus a két állam között.

A sikerben az argentin demokratikus átrendeződés jelentős szerepet játszott, azonban elvitathatatlan érdemei vannak II. János Pál pápának is a konfliktus békés megoldásában. Az egyházfőfőként az államokban gyakorolt nagy befolyásának köszönhetően tudta sikeresen lezárni a vitát. Bár a végső megállapodás még több évig elhúzódott, a pápa a konfliktus leginkább háborúval fenyegető szakaszában lépett fel. Közbelépésével meg tudta akadályozni a katonai összecsapást a két állam között.⁸⁹ A krízis példája megmutatta, hogy két állam vitájában egy harmadik fél közvetítése megoldhatja a nézeteltéréseket, amennyiben hajlandóság mutatkozik a békére.⁹⁰

A kérdés további kutatást igényel, de ez már túlfeszítené jelen dolgozat terjedelmi kereteit. A latin-amerikai térségben a hatalmi vetélkedések sorában több hasonló konfliktus is történt, amelyek szintén különféle vizsgálatok tárgyát képezhetik a jövőben.

Források

Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In: *Reports of International Arbitral Awards, XXI. kötet*. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006.

Magyarország 1978.01.29. XV. évfolyam, 5. szám.

Magyarország 1978.07.30. XV. évfolyam, 31. szám.

Magyarország 1978.11.26. XV. évfolyam, 48. szám.

Time 1979.01.22.

Treaty of Peace and Friendship between Chile and Argentina. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2002.

Irodalom

CORBACHO 2003 = Corbacho, Alejandro Luis: *Predicting the probability of war during brinkmanship crises: The Beagle and the Malvinas conflicts*. Universidad del CEMA, Documento de Trabajo No. 244, 2003.

⁸⁹ CUSSEN 2011, 36.

⁹⁰ GARRETT 1985, 104.

- CUSSEN 2011 = Cussen, James G.: A Twentieth Century Tordesillas: Or How Soft Power Works Sometimes. In: *The International Symposium on Cultural Diplomacy 2011*. Berlin 2011.
- FISCHER 1981 = Fischer Ferenc: A chilei hadsereg és a német katonai befolyás (1885–1914). In: Rácz János (szerk.): *Tudományos Szocializmus*. Szeged 1981.
- GARETT 1985 = Garrett, James L.. The Beagle Channel Dispute: Confrontation and Negotiation in the Southern Cone. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 1985 Autumn (1985) 81–109
- GUARATEGUA 2009 = Guarategua, Javier Vargas: A cincuenta años de la crisis del Isote Snipe. *Revismar* 2009/1 (2009) 86–97
- KIRÁLY 1982 = Király János: Konfliktusok, területi viták Latin-Amerikában. *Külpolitika*. 1982/5 (1982) 46–66.
- UPP 2011 = Upp, Daniel G.: *Risky invasions: Decisions made by the Argentine junta regarding disputed islands, 1978–1982*. Monterey: Naval Postgraduate School, 2011.

The Beagle-conflict between Argentina and Chile

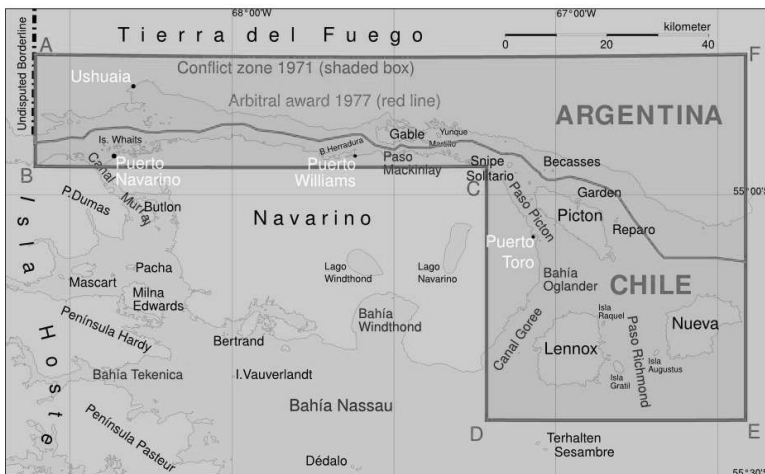
ÁKOS SZÁNTÓ

In my exercise, I try to present the Beagle-conflict, what was a notable crisis between Argentina and Chile. The conflict had economic and geopolitical causes too. From the beginning of disagreement in the 19. century, on divers occasion tried to resolve the conflict, but it did not succeeded until 1984. On divers occasion, the countries were very close to the war, the nearest opportunity was in 1978. The two government prevented the war because of a lot of occasion. The war had wanted to avoid the government of the United States, and the United Nations as well. Finally, in the November of 1984 the two countries established an arrangement, which terminated the conflict. The settlement supported the solution of the oppositions to the countries, and guaranteed the peace between the two Latin American nations.

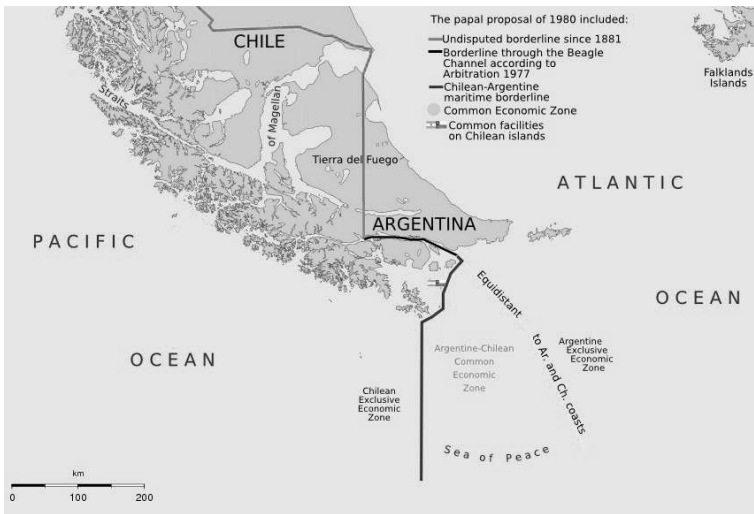
1. térkép: A Beagle-csatorna 1914-es ábrázolása

http://en.academic.ru/pictures/enwiki/77/Mapa_Canal_del_Beagle%2C_1914.jpg
(Letöltés: 2014.03.19.)

2. térkép: Az 1977-es döntőbíráskodás eredménye

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bd/Arbitralaward1977.png>
(Letöltés: 2014.03.23)

3. térkép: II. János Pál pápa rendezési terve (1980)
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d8/Pope1980prop.png>
 (Letöltés: 2014.03.23.)

4. térkép: „Béke és Barátság Szerződés”
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Beagle.1984.en.png>
 (Letöltés: 2014.03.23.)